

Citace záznamu

Lukáš Černý, Kostel sv. Filipa a Jakuba – Katovice, hlavní loď a fasáda věže, *Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/657>, vyhledáno 2. 5. 2024.

Kostel sv. Filipa a Jakuba – Katovice, hlavní loď a fasáda věže

Číslo záznamu: 657

Bližší určení díla: Geometrická štuková výzdoba na klenbě lodi, figurální štukové plastiky na fasádě věže

Památkově chráněno, č. úskp: 26643/3-4158

Umístění: Klenba hlavní lodi kostela, exteriér věže

Datec: Kolem roku 1580

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, klenba (Lucie Bartůňková 2019)

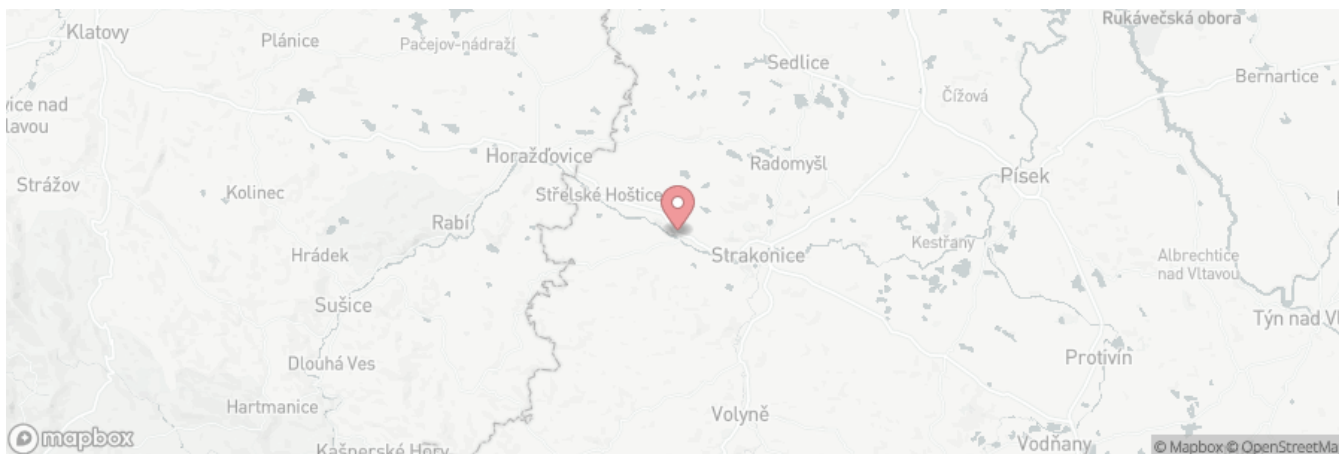
Anotace

Kostel sv. Filipa a Jakuba vznikl ve druhé polovině 13. století, avšak jeho současná podoba je až výsledkem renesanční přestavby z let 1580–1582, kterou financoval Petr Boubínský z Újezda a na Střele. Štuková výzdoba na valené klenbě kostela je poměrně unikátním příkladem geometrických dekorací. Stejně tak neobvyklé jsou i rustikální štukové postavy starozákonních proroků na fasádě kostelní věže. Autorství těchto dekorací je připisováno stavební huti vlašského kameníka a zedníka Tomassa Rosssiho z Mendrisia (zvaný též Tomáš Červený).

Abstract

The Church of St. Philip and St. James was built in the second half of the 13th century, but its present appearance is the result of a Renaissance reconstruction from 1580–1582, financed by Petr Boubínský of Újezd and Střela. The stucco decoration on the church's vault is a rather unique example of geometric decoration. Equally unusual are the rustic stucco figures of Old Testament prophets on the façade of the church tower. The authorship of these decorations is attributed to the workshop of the Italian stonemason and mason Tomasso Rossi of Mendrisio.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Jihočeský kraj	Strakonice (okres)	Katovice	Katovice
Ulice, čp. / č. o.		GPS 49.2746194, 13.8277406	

Technika štku	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
Modelovaný štuk, tažená štuková profilace		monochromie (stávající stav) Současná povrchová úprava štku v interiéru kostela je bílá. Rovněž sochy starozákonních proroků na věži jsou provedeny s bílou povrchovou úpravou.	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Kostel sv. Filipa a Jakuba je jednolodní stavba na přibližně čtvercovém půdoryse s masivní věží při severní straně presbytáře. Vznikl ve druhé polovině 13. století, avšak jeho současná podoba je výsledkem renesanční přestavby z let 1580–1582 (Birnbauimová 60. léta 20. století), jejímž donátorem byl císařský rada a hejtman Prácheňského kraje (v letech 1575–1576) Petr Boubínský z Újezda a na Stře (Sedláček 1891, s. 475–476). V rámci této přestavby byla vytvořena dosti specifická štuková výzdoba, jež je spojována s vlašskou stavební hutí Tomassa Rossiho. Figurální štuková výzdoba se nachází na hranolové věži s opěrnými pilíři zhruba v polovině své současné výšky. Původně byla totiž věž výrazně nižší – zvýšena byla až roku 1847 (Poche 1978, s. 46). Jde o dvanáct figur vsazených do tří dvojic slepých sdružených oken při východní, severní a západní straně věže. Bývají ztotožňovány se starozákonnými menšími proroky (Weis 1935, s. 35), ovšem identifikovat je jednotlivě není možné. Postavy původně držely svitky, dnes jsou však rozpoznatelné jen některé atributy figur severní fasády (kalich, hůl, holubice). Ty jsou téměř jistě druhotným doplňkem, jak vyplývá ze srovnání současného stavu s grafikami Antonína Waldhausera publikovanými v časopise Květy v roce 1867, které jsou nejstaršími reprodukcemi věže a reliéfů (Anonym 1867, s. 60). Poněkud archaizující rustikální pojetí postav umocněné adjustací ve sdružených oknech, dělených reliéfními polosloupy s dřívky pokrytými listovým rastrem a hlavicemi s akanty a bobulemi, může formálně odkazovat k „protorenesanci“ vycházející z romaniku (viz Birnbauimová, evidenční list). Valenou klenbu v interiéru pak zdobí lineární obrazce sestávající z šesti zřetězených dvojic soustředných kruhů nepravidelného tvaru, jejichž profil je oblounový. Schéma je na obou stranách ukončeno v polovině vzorce. Každá výseč nad okny je dále lemována obloukem stejně tak zdvojených prutů vedoucích z klenebních patek. Za autora renesanční přestavby katovického kostela a jeho štukových realizací býval dosud považován výhradně vlašský stavitel Tomasso Rossi z Mendrisia, který na Strakonicku prokazatelně prováděl ještě přestavby příbuzných kostelů v Dobří a ve Volenicích (Birnbauimová, evidenční list; Braun 1977; Chlábec 2011, s. 136–139; Kuncipál 1988). Oproti těmto stavbám však katovický kostel vykazuje řadu odlišností, ať už ve formálních náležitostech dekorací a nebo konstrukční technice klenby. Nelze rovněž vyloučit, že věž vznikla dříve než zaklenutí stavby. Rok po přestavbě katovického kostela je jako pokračovatel Tomassa Rossiho ve vedoucí pozici hutí ve Strakonických doložen Antonio Fusatto z Mendrisia (Crivelli Aldo, *Artisti ticinesi dal Baltico al Mar Nero: Svezia – Polonia – Cecoslovacchia – Austria – Jugoslavia – Ungheria – Romania – Turchia*, Locarno 1969, s. 65). Jeho dominantní podíl je tak pravděpodobnější, a to i vzhledem k tehdy již pokročilému věku Tomassa Rossiho.

Historické zásahy / opravy

Původní stav štukových figur proroků je silně pozměněný neodbornými zednickými opravami, při nichž byly zničeny velké části původních hmot figur. Poslední oprava proběhla v roce 1989 – jeden ze starozákonních proroků na věži nese nápisovou pásku s tímto letopočtem. Interiér kostela dosud restaurován nebyl.

Literatura

Anonym, Kostelíček v Katovicích u Strakonice, *Květy* 2, č. 7, 15. 8. 1867, s. 60, 63.
 Alžběta Birnbauimová, *Volyně, Čestice, Dobříž*, Praha 1947.
 Vladimír Braun, Osudy švýcarského stavitele Tomáše Červeného v jižních Čechách, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích* 14, 1977, č. 4, s. 296.
 Václav Cába, Kostel sv. Filipa a Jakuba v Katovicích, *Otavan*, 1995, 5 (4), s. 2.
 Jan Chlábec, *Italští sochaři v Českých zemích v období renesance*, Praha 2011.
 Kuncipál Karel, Tomáš Rossi z Mendrisia v Katovicích a Volenicích, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích* 25, 1988, č. 2, s. 1–3.
 František Mareš, Materiál k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným, *Památky archeologické a místopisné* 16, 1895, č. 11–12, s. 782–783.
 Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech* 2, K–O, Praha 1978.
 Sčk [August Sedláček], heslo Boubínský z Újezda, in: *Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí* 4, Bianchi-Giovini-Bžunda, Praha 1891, s. 475–476.
 Eva Šamánková, *Architektura české renesance*, Praha 1961.
 Karel Weis, Strakonický geniální stavitel XVI. století, jenž se z Vlacha přerodil na Čecha a psal se Tomáš Červený, in: Idem, *Český jih a Šumava v písni, díl 11–12*, Praha 1935, s. 30–38.
 Zdeněk Wirth (ed.), *Umělecké památky Čech*, Praha 1957.

Prameny

Muzeum Středního Pootaví ve Strakonickách, Osobní fond Stanislava Drážíla z Volyně, inv. č. 6976, Strojopis Rudolf Vaníček, *Švýcarský stavitel XVI. století, který se stal Čechem a jmenoval se Tomáš Červený*, nedatováno.
 Lukáš Černý – Karina Černá Sojková, *Restaurátorský průzkum a rozšířený analytický odkryv štukové výzdoby kostela zvěstování Panně Marii v Dobří, Volyně* 2022 (uloženo v NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích, na Biskupství českobudějovickém a v archivu autorů).
 Alena Hurtová – Renata Tišlová, *Štuková výzdoba na valené klenbě, kostel Zvěstování Panny Marie v Dobří, Chemicko-technologický průzkum vzorků* (příloha průzkumu [ČERNÝ – ČERNÁ SOJKOVÁ 2022]), Litomyšl 2022 (uloženo na FR UPce v Litomyšli).

Odkazy

[Alžběta Birnbauimová, Katovice, Kostel sv. Jakuba a Filipa, Evidenční list kulturní památky, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích, 60. léta 20. století.](#)

Autoři záznamu

Lukáš Černý

Datum poslední změny

11.7.2023

Fotodokumentace současného stavu

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, klenba nad kruchtou (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, klenba (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, pohled na klenbu zpoza varhan (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, východní fasáda věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, severovýchodní nároží věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, severní fasáda věže, detail (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, pohled ze severní strany (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, západní fasáda věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, východní fasáda věže, detail (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na východní fasádě (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na východní fasádě (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na severní fasádě věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na severní fasádě věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, severní fasáda věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na západní fasádě věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, postavy proroků na západní fasádě věže (Lucie Bartůňková 2019)

Katovice, kostel sv. Filipa a Jakuba, pohled z jižní strany (Lucie Bartůňková 2019)